

Pest, július 8-kán 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton 2 ft pp.

A „Politikai újdonságokkal” együtt július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Valahány ház, annyi szokás.

Elbeszélés

JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

A fiatal gróf egy pár igen vidám évet töltött el Feodorával ukrániai jószágán; az alatt gyakran felment Szentpétervárra s elégszer találkozott a delnővel, kitől a szép lánykát elszöktette, az eleget dult-fult, perlekedett, hanem a gróf maga is kedves ember lévén az udvarnál, semmit sem nyerhetett ellene. Még ki is nevelték, a kiknek panaszkodott, s minthogy a gróf elhíresztelte, minő üzletet tart a tisztelt asszonyság a mugik leányokkal, minden ember azt mondá, hogy nagyon jól tevő, a miért a legszebbiket elszöktette közülök s igen sokáig a finom társaságokban ezt az esetet beszélték a legsikerültebb tréfa gyanánt.

Ha e lapok jámbor olvasói az itt elmondottak felett fejet találnak csóválni, csak annyit mondhatok rá : valahány ház, annyi szokás. Bevett tréfa nálunk is, hogy kutyát és macskát ellopni nem véték, sőt elmés mulatság; másutt azt a mulatságot egyéb jószágokra is kiterjesztik s ezen gondolaton nincs miért megütközni.

Tehát a gróf sok ideig beszéltetett még magáról e jeles tréfája miatt, s hogy más részről a megkárosult delnő mennyire fel lehetett ingerülve ő ellene, de még inkább a magát elszöktetni engedő leányka ellen? azt könnyű elképzelni.

Később, néhány év elmultával, midőn a gróf egyszer falujai egyikében kocsikáznék, valami paraszt ház előtt egy szép barna, tűzszemű leánykát látott állani, ki nem hunyta le előtte nagy fekete szeméit, sőt ellenkezőleg igen bátran tekintte rá vissza.

A gróf megállítá szekerét s egy pohár vizet kért a leánykától.

Az bement és hozott neki egy pohár vizet.

Azután nevét kérdezte.

A leány azt is megmondta : Kozimának hitták.

Ezután egy csókot kért tőle.

A leány azt sem tagadta meg, elfogadta a csókot és vissza is adta forrón és szenvedélyesen.

A grófnak tetszett ez a leány.

Mondta neki, hogy üljön fel mellé a hintóba.

A leány egy szóra felült és vissza sem nézett, midőn a gróf elhajtattott vele.

Hanem annál inkább nézett Feodora, midőn a gróf egy idegen leánynyal érkezett meg a kastélyba, a ki ott rögtön otthon látszott magát találni.

Feodorát egészen elkényezteté a gróf, tiz szoba állt rendelkezésére a kastélyban, külön szabója, piperekészítője volt, vala-

mennyi szakács, inas, szobaleány mind az ő rendelkezésére állt, és szaladt, s éjjel nappal két rendbeli hintó volt számára befogva, hogy a melly perczen eszébe jut, akkor kocsikázhasson ki.

Most tehát a gróf tudtára adá, hogy ezentul őt szobában kell megférnie, a másik öt Kozimáé lesz, a szabó annak is fog dolgozni, az asztalnál ezután ketten fognak ülni, a szakács tanuljon meg buktát sütni, a mit Kozima nagyon szeret, a cselédség fele őt szolgálja s egyik hintó az ő számára álljon készen.

Feodora eleinte ájúldozni kezdett, éjjel nappal görcsei voltak, azután meg akarta mérgezni magát, bevett valami bolondságot, a mivel azt nyerte, hogy csupa sömör lett tőle a teste; a gróf ezért megneheztelt rá, s minthogy Kozimával úgy sem tudtak összeférni, egész egyszerűséggel kirendelte őt a kastélyból, valami kerti lakba parancsolva, hogy onnan elő ne merjen jönni.

A szegény semmivé lett, testben lélekben összeroncsolt teremtés azonban minden módon iparkodott gazdája örömeit megkeseríteni; mikor az Kozimával az angol kertben sétált, akkor szemközt jött reájok, vagy leveleket irdogált neki, sőt egyszer, midőn a gróf új választottjával kikocsikázott, kétségbeesetten a lovak elé veté magát, hogy agyongázolják. — A lovaknak több nevelésük volt : inkább a hintót fordították fel; a grófnak betört az orra, s Kozimának a testéről két helyen lement a bőr.

A gróf ezért nagyon megharagudott, s méltó boszujában rögtön szekérre pakoltatá Feodorát, s a hogy elhozta, ugyanabban a tánczvigalmi köntösben visszaküldé őt egyenesen hajdani urnőjéhez Szentpétervárra, a kitől elszöktette volt.

A leány addig nem is tudta, hová viszik, a mig ott az ismerős udvaron le nem tették a delnő ácsorgó cselédei között.

Az urhölgy eleinte nem birt ráismerni a bánattól, betegségtől elnyomorodott leányra, s talán magának se hitte volna, ha mondja, hogy ő az a hajdani szép Feodora, ha Csarekoff egy mulatságos levelet nem irt volna neki, mellyben a legszivesebb hálálkodásokkal köszöni meg a visszaküldött leányt, s azzal fejezte be tréfás levelét, hogy a mit néhány év alatt ráköltött a leányra, azt kéri magának az urnő által megtéríttetni.

Az urnő dühe nem ismert határt! Annyi esztendő boszantás után végre hozzá jutott a keserőségeit okozó tárgyhoz, minél inkább haragudott a grófra, annál inkább tölthette boszuját a leányon.

Más ugyan szánalommal tekintett volna erre a könyörtelegül letépett virágra, ki olly korán elhervadt, elpusztult, de az urhölgynek itt is csak az jutott eszébe, hogy ime egy gonosz szerelmes leány elpazarlá husz ezer értékű szépségét, a mi nem is az ő szépsége volt, hanem az urasszonyáé.

Sajnálám az olvasók sziveit annak elmondásával keseríteni, a mi a martalékul esett leánynyal történt.

Ollyan dolgok ezek, a mikről jobb nem tudni semmit.

Elég annyit tudunk Feodoráról, a mennyit egy Szibériát beutazott francia említ, ki visszatérében egész sor szánnal találkozott, miken uraik ellen daczó jobbágyokat vittek a fenyítő gyarmatokba s kik között különösen feltűnt előtte egy fiatal leánya, kinek magaviseletéről látható volt, hogy hajdan finomabb társasághoz és nagy kényelemhez volt szokva. A hó sűrűn omlott, a szél fúta az emberek szemébe, a szegény elkényeztetett leány csak azon panaszkodott, hogy nincsen keztyűje, szép fehér kezei mind oda lesznek a fagyban. A zivatar, a hófúvás nem sokára elfedte őt is a többiekkel együtt szeméi elől. Ki tudná, hogy mi lett azután belőle?

Csarekoff ur bizonyosan nem is álmodott vele többet ukrániai várában, melly ismét új örömeik tanyája lett.

Ha Feodora szelid, mivel és érzékeny volt, az utána következő leány annál vadabb volt és szilajabb, valóságos nőtén farkas, kit ha megharagítanak, karmol és harap. Ez nem vágyott pompás hintók után, hanem felugrott a nyeregtelen lóra, úgy nyargalászott rajta, ebédnél sem válogatta a finom ételeket, hanem megette a pástétom külső borítékát, a mi nem emberi gyomornak való, s villával, kanállal nem is tudott bánni, zongorával, regény olvasással nem untatta magát, hanem versenyt ívott a férfiak dözs-asztalánál, s mikor valamennyien kótyagosak voltak, össze is verekedett velök, s Csarekoffnak nem egy csomó kitépett hajába került, a mig azt a vad szülöttet le bírta győzni; a ki aztán, ha jól megkorbácsolták, hizelgve és mosolygva csuszott az ő urának lábaihoz s lecsókolta róluk a port.

Az ilyen teremtés tetszett Csarekoffnak. Hasonló leánnyal még sohasem találkozott életében. Ha kizárta az ajtón, ott hált a küszöbön, a hideg márványon.

Csarekoff annyira bele volt bolondulva, hogy az egész telet jóságán töltötte s nem ment Szentpétervárra; hanem a helyett a környékbeli kurta nemességből otthon alakított magának korhelytársaságot, mellynek körében minduntalan válogatott bohóságokon törték fejüket; különösen, ha a zivatarok beszoríták őket a medvevadászatról, farkas hajszaról, olyankor volt szem nem látta, fül nem hallotta tivornya a várban, hogy minden jó lélek keresztet vetett magára, a ki közel járt hozzá.

(Folytatjuk.)

Rajzolatok a magyar nemzet mivelődésének történetéből.

(Folytatás.)

2. Műipar.

Kézi mesterségek üzésére szinte nem volt ős apáinknak hajlandósága. Nem ismerték ők a műiparnak nemesb termékeit, sőt mióta harcias szellem hatotta át őket, dicstelennek is tartották veritékkel keresni az olly kézműcikkeket, mellyek hadjáratokban fegyverrel valának szerezhetők. De maga a szükség, az iparnak olly hathatós emelősője, sem állhatott be köztük; mert szüntelen folyt háboruikban a néptömeg nagyon megfogyott, s hadi kalandjaik őket tömérdek martalékhoz juttaták.

Még is azt következtethetjük életmódjokból, hogy keletre hoztak némelly kézműveket magukkal. Öltözetök állatok bőréből állott, és a hadnagyok subái menyét, nyuszt és czobolylyal, sőt ezüst és aranynyal is kihimeztettek: tehát az olly mezek készítésével foglalkozó timárokat, szücsöket és vargákat Ázsiából kellett magukkal hozniok, mit bizonyít az irhakészítés is, melly már a régi időkben magyar találmánynak tartatott, s mit a német szomszédok földieinktől tanultak el. Továbbá, az ide költöző magyaroknak olly fegyvereik is voltak, mellyek az akkori Európában még nem használtattak: tehát az olly védeszközöknek maguk közt saját fegyvercsisszáraik és kovácsaik által kellett készítettetniök. Később, midőn már Európa nagy részét bekalandozva megismerték a műipar különféle termékeit, azokat itthon rabszolgáik és a meghódított benszülöttek által készítették. A szerencsétlen augsburgi csatában (955) elhullott őseink ékszereiből sok márka ezüstöt és aranyat gyűjtöttek a németek az egyházak számára. Végre a legrégebb emlékek bizonyítják, hogy nemcsak

Árpád a Csepel szigeten, hanem a többi vezérek is építettek maguknak házakat ez új hazájokban. Az így serdülő műipart előmozdították azután azon német jövevények, kik már Géza hadvezér idejében kezdének nálunk letelepedni és helységeket építeni.

A most mondottakból még sem következik az, hogy az egyenlően mind szabad és harcznak edzett magyarok az említett kézi mesterségekkel maguk foglalkoztak volna, sőt alább, a műipar akadályai fejtegetésénél, épen az ellenkező fog kitűnni; és tudjuk, hogy a magyarok már keletről is hoztak ide rabszolgákat; kiknek bizonyosan el kellett uraikat látni a szükséges kézműcikkekkal is; de meg bizonyosság sincs arra, hogy az ideköltöző magyarok, a fegyverkoholáson kívül, valamelly kézi mesterséget önmaguk üztek volna.

Első királyunk István, hogy beavassa a magyarokat a kézművekbe, számos görög, német és olasz műiparosokat telepített le az ország különféle vidékein. Ilyenek jöttek be neje Gizelával is. Pestet is nagy részt ekkor szállták meg a németek. Azonkívül udvarában is tartott István különféle mesterembereket. Mindazáltal a kézműveknek bölcsői a várspáni és püspöki székek meg a monostorok körül keletkezett helységek valának, hol a telepedők nagyobb bátorságban részesülhettek, ezek szint annyi városoknak adtak azután eredetet. És a külföldi miveltséggel ismeretesb szerzetesek butorai és templomi ékességei is sok kezét foglalkodtattak, mi oda édesgeté az idegeneket, és így a műipar terjesztetett.

A kézművek állapotjáról ezen 11-dik században szinte a monostorok alapítvány-levelei tudósítanak bennünket. Ezekben említetnek már: kovácsok, bodnárok, esztergályosok, sütők, szakácsok, fazekasok, viasz-gyertyaöntők, aranyművesek, szekérgyártók, molnárok, méhészek, halászok, vargák, méhserszőzők, kerékgyártók, faragók, szücsök, asztalosok, timárok, hajósok és légelyesek (kulacsgyártók). — Ezek szerint tehát a mesterségek üzése az országban már elterjedett, s a magyarok közt is gyökeret vert. De sajnos, hogy ezen elajándékozott kézművesek még szolgaságban sinlödtek, sőt azon mesterember is, ki I. László királyunk teteme fölemelésekor a sírt felnyitotta, rabszolga volt. Egyébiránt azon ékszerek, mellyekkel István és Gizela a templomokat megajándékozták, finomabb kézművek gyakorlását is bizonyítják; ugyanezen szent királyunk maga tárából 200 rőf finom posztót rendelt a szalavári apátságnak adadni, mi a posztónak itthoni készítésére is mutatna. A sok akadályok közt, mellyekkel szakadatlanul kellett a műiparnak e korban még küzdenie, jó hatást gyakorolt rá azon kis kereskedés, melly a városokban, az ekkor is már közdivatuvá lett vásárokon üzetett.

A 12-dik században jótékonyan hatott a műiparra, hogy a városoknak száma nemcsak szaporodott, de lakosai kedvezőbb helyzetbe is jutottak; azonban a várintézethez tartozó mesteremberek még most sem élveztek teljes szabadságot. Előmozdíták még a kézműveket e korban a következő körülmények. A nyugoti lovagoknak gyakori átzarándokolása Magyarországon a szent sirhoz; mert mióta magyarjaink e lovagokkal megismerkedtek, ők is vérttel s pánczéllal jelentek meg a harczban és hadjátékoknál, sőt a gazdag nemeseknél ezüst és aranynyal himzett posztóruhák is közdivatuvakká lettek, és már pompás palotákat is kezdének maguknak építtetni. Továbbá a régibb jövevények, és a most második Géza alatt letelepült német szászok (flandrok) sőt a honi mesteremberek is, nemcsak képesek voltak a gazdagok vágyait kielégíteni, de készítményeik különfélesége által azokat gerjesztették is. Ez uton némelly városaink igen meggazdagodtak, pl. Esztergom, melly gazdagságáról az ország fővárosának hivatott, és Pest, melly nagy és leggazdagabb német helységnek neveztetett. Végre 3-dik Béla, ki Konstantinápolyban növekedvén, udvarába nagyobb fényt hozott s több udvari tisztségeket alkotott, városi csinosságra szoktatá, a részben még most is sátorok alatt tanyázó népet; neje a francia Margit pedig hazája finomságát terjeszté udvarában; de az egyházi szertartásokban növekedő fényűzés is emelé a mesterségeket.

A műipari csikkek közül a cászonszövés és üvegkésítés is kezdett már szorgalmasan gyakoroltatni, az elsőt a szászok a Szepességben üztek, az utóbbi pedig a letelepedett olaszok által jött nagyobb divatba. A táplálékra szolgálók közül nevezetes a

nagymennyiségű méhsér készítése, árpaser még gyéren s csak a német községekben használtatott, az égett bor (pálinka) pedig még egészen ismeretlen volt. Az építészeti fejedelmek is mozdították elő a költségeiken létre jött fényes egyházak és tágas monostorokban. A hajógyártásban és hajókázásban még ügyetlenek voltak a magyarok, s azért az ügyesebb görögöknek a vizen ellent nem állhattak.

A 13-dik században tetemesen gyérült ugyan a rabszolgaság, és a német gyarmatokban a polgári szabadság gyarapult is, mindazáltal sokat kellett e korban a kézműveket gyakorló néposztálynak szenvednie; mert a világi és egyházi nagyok féktelenek lettek és elvégre az ököljog uralkodott közöttök, a zsidók és izmaeliták az adóbehajtással gyötrötték a népet, a kincstári nyereség miatt minden évben új és rozsbab pénz tétetett forgásba, a tatárjárás mindent elpusztított, és alföldünk szilaj kunoknak lett nyájukat terelő tanyájává. Ily körülmények közt esodálnunk kell, hogy a mesterségek az előbbi századhoz képest még emelkedtek is. *Emelcsői valának a kézműveknek*: a nemesek növekedő fényüzése, kik egész sereg udvari szolgálóktól környezve éldelegtek, asztaluk nyalánságokkal és pazar bőséggel kínálkozott, s vetekedtek egymás közt a ruháknak arany és drága gyöngyökkel ékítésében. Így cselekvék a királyi udvar is, főképp II. Endre alatt, kinek leánya Erzse német vidékre Thuringiába mene férjhez és jegyajándéka közt ezüst bölcso, ezüst fürdőkád, arany lánczok, selyem, bársony- és sok más drága ékszerek említettnek, és illy becses szépségeket azon német vidéken addiglan még nem is láttak. Továbbá előmozdították a mesterségeket a városoknak különösen 4-dik Béla által pártoltatása; a gazdag városok sorában most is Pest, Esztergom és Pozsony említettnek első helyen. Végre a *cséhek*, mellyek e században kezdtek csak nálunk alakulni. Ezek elejente serkentőleg hatottak a mesterségekre, mert kifejlesztették a tökélyesítés utáni törekvést és könnyíték a kézműzikkkel kereskedést. A műipari cikkek közül emlitenünk kell a *posztót*, melly még most is igen gyéren és csak alábbvaló minőségű készítettett, de a *vászonsszövés* a németek közt mindig terjedtebb lön. Jelentős számban voltak az *ezüst* és *aranyművesek*, ezt a nemességnek pazar fényüzése is bizonyítja. A szükség mindig szaporította a *timárokat*, *seggvercsissárokat* és *szácsóket*, jelesen a kikészített bőrök és kivált az *irha* a németek és olaszok által külföldre is szállítottak. A serfözök száma gyarapodott, az *árpaser* már a magyarok közt is divatos lett, sőt némely helységek már serfözési jogokkal is megajándékoztattak.

Kerékgyártó Árpád.

(Folytatjuk.)

Apró közlemények.

II. Tasquin festő árjegyzéke.

Nem árt néha felkutatni az öreg grapsákat s avult pergamen (*irha*) tekercseket, sok furcsaságot lehetni azokban.

Íme egy drastikus példány.

Tasquin Jakab festő és diszítő 17**-ban a g—i monostorban dolgozván, fáradságaért 78 brabanti forintot és 10 soust követelt. Az apát tulságosnak találván az összeget, részletes árjegyzéket s kimutatást kívánt.

Pasquin sietett e követelésnek eleget tenni, s benyújtotta árjegyzékét a következőkben:

Árjegyzék a g—i monostorban végrehajtott munkákról.

1. A tiz parancsot kijavítottam és fényesítettem	5 f. 12 s.
2. Pontius Pilátust megszüpítettem, lemostam a kormot képéről, süvegére pedig egy gyönyörűséges szalagot illesztettem	3 „ 6 „
3. Sz. Péter kakasának új tarajt készítettem s néhány tollát kiigazítottam	2 „ 3 „
4. Az egyik latort jobban a kereszthez kötöttem s egyik ujját kiigazítottam	1 „ 7 „
5. Gábor főangyalnak szárnyába tollukat tettem s azokat megaranyoztam	14 „ 18 „
6. Kaifás szolgálóját megmostam s arcát kipirosítottam	5 „ 12 „

7. Az eget kiujítottam, megtoldottam két csillaggal, a napot megaranyoztam, a holdat megtakarítottam	7 „ 14 „
8. A purgatorium lángját felélesztettem s néhány lelket megjavítottam	6 „ 6 „
9. Hasonlóul bántam a pokollal; Lucifernek új dependentiát (dependance) készítettem; egy új körmöt festettem a kárhozottak előnyére	4 „ 10 „
10. Heródes öltönyét újra beszegtem, két fogat adtam neki s parókáját kifodroztam és beporoztam	2 „ 2 „
11. Ananiás nadrágát megfoltoltam s mellényére két gombot tettem	2 „ 3 „
12. Tóbiás fiának, ki Gábor főangyallal utazik, új harisnyát festettem, s utitarisznyájára szíjjat tettem	2 „ 5 „
13. Bálám szamarának füleit meghegyeztem, kitakarítottam s két első lábát megvasaltam	3 „ 7 „
14. Két fülbevalót csináltam Sárának	2 „ — „
15. Dávid parityájába új kavicsot illesztettem, Goliátnak fejét megnagyítottam s jobb lábát hátrább helyeztem	3 „ 1 „
16. Sámson szamarának új fogakat készítettem	1 „ 5 „
17. Noé bárkájának hasadásait bekátrányoztam, öltönyére egy ujjat csináltam	6 „ — „
18. A tékozló fiunak ingét megfoltoltam, a seréseket megmostam, válujukba pedig vizet tettem	3 „ 4 „
19. A samarithai nő korsájának új fület készítettem	1 „ 5 „

Összesen . . . 78 f. 10 s.

Tasquin Jakab.

III.

Sokszor olvassuk a hirlapi hirdetések közt: nincsen több aszkór, nincsen több kopasz fő stb.

Furcsán hangzanék, ha egyszerre a szomoru brusszai földrengés után olvashatnók *nincsen több földrengés!* — vagy legalább nincsen több az építményekre nézve veszélyes földrengés.

És még is épen jelenben illyes valamiről folynak a tanácskozások és vizsgálatok.

Mintegy éve annak, *De Rheina Wolbeck Edgard—Lonnay és Chervauxi gróf* — a hollandi kormánynek egy emlékiratot nyújtott be; mellyben olly építményekről értekezik, mellyek képesek leendnek a legnagyobb földrengésnek ellenállni, kivéven azon egyetlen esetet, ha a föld meghasad s azokat elnyeli.

S. E. M. Pached a gyarmatok minisztere azonnal küldöttséget nevezett ki, melly Lonnay grófnak tervét — elméletben teoriában — helyeselte; s csak a kivitel lehetőségére nézve oszlott meg véleményében.

Ennek következtében Lonnay gróf egy kis fejtegető röpiratot bocsátott ki, mellyben tervét bővebben kifejtette, s annak kivihetőségét védte; még pedig olly világosan s annyi szabatossággal, minőről e jeles tudósnak minden értekezései tanuskodnak.

Jelenben ezen újabb emlékirat van a hollandi kormány részéről vizsgálat és megvitatás alatt, s a legjobb szándék és akarat mutatkozik e kérdésnek, főleg a földrengések által annyira veszélyeztetett Kelet indiára nézve olly fontosnak, végképeni elhatározására.

Mi ha megtörténik, annak idejében el nem muulasztjuk arra visszatérni.

IV.

Egy tudós francia nem régiben felolvasásokat tartván a bölcselétről, hallgatóinak különösen a következő munkákat ajánlotta.

1. La critique de la raison pure — par Monsieur Kant.
2. La critique de la raison pratique — par Monsieur Eberselbe (ugyanaz).

V.

Egy elmésségéről ismeretes öreg francia marquis, ki e mellett nem csekély hiusággal és hányjavetéssel birt, azt erősítégy társaságban, hogy öt fiatal korában testi gyakorlatokbani ügyességre nézve senki sem multa fölül s mikép jelen-

ben is, bár a 60 évet meghaladta, kiállja a mostani elasszonyosodott fiatalsággal a versenyt.

Egy elegans fiatal uracs azonnal szavánál fogta őt, felszólitván, hogy tegye azt, a mit ő tenni fog.

A marquis késznek nyilatkozott.

Evvel az ifju elébb pár székét, azután egy asztalt ugrott át nagy könnyúséggel.

Az öreg ur mindenkép igyekezett példáját követni, mi párszor sikerült is, noha ügyetlensége felidézte az egész társaság vidorságát.

A marquis nem késett észrevenni, hogy itt a nevetők versenytársának részén vannak s hogy ez ki akar rajta fogni.

Megálljunk csak! kiáltott fel az öreg egyszerre — a verejtéket törölvén le arczáról: most rajtam a sor! én megtettem, a mit ön; lássuk már most, képes leend-e ön is megtenni, a mit én teendek.

Kisértsen meg ön! kiáltott fel az ifju hetykén s némi gúnynyal.

Evvel a marquis a társaság elé lépett s egész phlegmával levette parókáját.

Mit akar ön evvel mondani? szolt a nyalka ifju ur zavardottan.

A dolog világos, felelt a marquis: én levettem parókámat, tessék önnek is leemelni a magáét.

Az ifju urnak igen ügyesen készült álhaja volt, melly ha még eddig másoknak — ki nem kerülte az öreg confraternek sas szeméit.

Most természetesen a nevetők az öreg ur részére szegődtek.

Ezen adomát az, a kivel akkor nagy boszuságára történt, később — mikor a kor a hiúság csiklandásait leörlötte — maga szokta nevetve, mint egyét a legbosszantóbb dolgoknak, melylyek rajta történtek, elbeszélni. (Eszther szerzője.)

Island és népe.

Utijegyzetek.

Miles nyomán Dr. HEGEDŰS.

(Folytatás.)

III.

Szép derült reggel volt, midőn utitársaimtól elválva, kis-erőim kisdud csapatával keletnek indulék, a Geizer világhírű forrásai felkeresésére.

Előbb hogy az előttünk elterülő erdőség sűrűjébe hatottunk volna, a tüzhányó hegyek által kiszórt lávadaraboktól annyira elboritva találtuk az utat, hogy csak alig maradt néhány lábnyi tér, keskeny ösvénynek. Meglepő lehet, hogy itt erdőről szólok, holott a multkori számban az élőfát islandi ritkaságnak mondám; de ez mit sem változtat a dolgon, mert az erdő, mellyen átlovagoltunk, csak füzfa- és cserbokrokból áll, mellyek nálunk alig illenének be cserjének; itt azonban minden törpesége daczára a nép gazdaszatára nézve felette fontos tényező, mert ez erdő szolgáltatja a kovácsolásnál nélkülözhetlen szenet.

A róna, mellyen áthaladánk, mély utaktól volt átszagatva, s e földszakadékok felett itt-ott megsikkadt lávából alkotott a természet hidakat, mellyen egész kényelemmel átkelhetünk.

Vasárnap lévén, több izben egyházba siető csapatokkal találkozánk; mindnyájan ünnepi öltönyeikben lovagoltak, mert tudni kell, hogy a lovaglás itt az egyedüli közlekedési mód, — azért a nők is jól megülik a nyeret s az ifju menyecskék és lányok férfimódra lovagolnak. — Viseletükön semmi feltűnő sem volt, azt kivéve, hogy szép arany fürtöktől árnyékolt fejeken, kalap helyett, fekete főveget viseltek lecsüggő selyem bojtjal.

Utunk majd délre, majd ismét keletre húzódott, majd egy hegy csúcsára jutottunk, honnan bájos kilátás nyílt meg előttünk.

Nyugotra Thingwaka tava csillogott, csendes vízében Nesity szigetke tükrözék, míg tulsó partjától vagy két mérföldnyi távolban, komor hegylánczolat zárta félkörbe a láthatárt.

Egy ideig a ritka tájkép egyszerű, de mind a mellett ma-

gasztos látványának engedem át magamat, azután sarkantyummal indulásra intém fűrgé pónimat. A hegy széles gerinczéről lávarepedések által képződött szorosba jutottunk, melly csakhamar téres hegyi rónává tágult.

Vajmi szomorú és fárasztó egy vulkáni erőktől alakított sikságon áthaladni, hol repedezett barna láván, piritott homokon és hamuhalmokon kívül mit sem látni, — s az egész táj óriási égések színhelyének jellegét viseli, — halvány mohon kívül növényzetet itt hiába keresnénk, minden pusztá, rideg és sivár.

Mielőtt az említett hegylánczhoz értünk, vezetők a Tin-Tron kiégett vulkán torkolatához vitt. — Ezen óriási kéményhez hasonló hegynek oldala behorpadt, s fenekét, mellyből hajdan tüzet lövelt a környékre, most víz lepi. A mélységbe köveket dobtunk s csakhamar gyenge locsogást hallánk mintegy ötven lábnyira alattunk. — A torkolat biborszínű, felette könnyű lávából áll, mellyből néhány darabot emlékül eltevék. — Kanyargó ösvényünk a hegy alá s innen a Meleg források — (Lang-as dals) kies völgyébe vezetett.

E völgy Island legkisebb s legtermékenyebb tája, az egész völgyet zamatos fű, gyönyörű rétek s mezőségek borítják, fehér csillogó folyamoktól szdelve, mellyek részint a közel tóba ömlenek, részint az Atlantitengernek sietnek.

A hegyek aljánál lenge oszlopként emelkedett a meleg források göze, itt-ott könnyű fehér felhőket képezvén. — A hegyek némellyike hóval volt boritva, közülök magasan emelkedett ki a Hekla setét tömör csúcsa, mellyen csak itt-ott lehet keskeny hószegélyt fölfedezni.

Az első paraszt kunyhó előtt megállván, leszedtük lovainkról a nyergeket s leheverésztünk a zöld pázsitra. — Mig paripáink a zamatos fűvet harapdálták, mi is az ebéd szokásos ceremóniájához láttunk. — A ház gazdája csinos tálban igen jó tejet s fekete de izes kenyeret küldött, s csakhamar kijött feleségestől, gyermekestől, megnézni mint költjük el ebédünket. — Gazdám szivességét megköszönve s egy ezüst pénzt markába nyomva, lóra vetém magamat s újra utnak indulánk.

A felettünk összetorult fellegekéből finom sűrű eső kezdte hullni, mi nem igen emelé az utazás kelleméit. — Fáradtan s derekasan megázva értünk Hankadaer pusztához, hol a földesur szokott vendégszeretettel fogadott s hol több kényelemben részesültem, mint mennyit Islandban találni remélheték. — Theázás után nyugalomra siettem, a meleg források látogatását másnapra halasztván.

IV.

Julius 26-ik napját a Geizer forrásai mellett töltém, mellyek egy körülbelül 300 lábnyi magas hegy alján fakadva, majd 50 holdnyi tért foglalnak el. A források száma meghaladja a százat, nagyságuk s alakjuk igen különböző. — E források közül legnevezetesebb a Nagy- és Kis-Geizer és a Strokr.

A nagy Geizer, melly már a legrégebb idők óta ismeretes, mind kiterjedésére, mind kiömléseinek nagyszerűségére nézve páratlanul áll széles e világon. — A belőle szüntelen fejlődő vizgőz már messziről mutatja hollétét. — Midőn hozzáérkezénk, épen csendes volt, miért is széléhez léphettünk s kényelemmel vizsgálhattuk minden oldalról.

A forrás egy kis, a kibugyogott viz kovagtartalmu lerakódásaiból alakult dombon fakad, melly belőlről csészealaku medenczét képez.

E medencze közepén kúthoz hasonló mélyedés van, a sip, mellynek átmérője a csésze alján tizenhat láb, de melly lefelé mindinkább keskenyedik, mélysége többszörös mérés után itélve hatvanöt lábot tesz, oldalai fehér szikla, mellyet a víz folytonos ömlése egészen kisimitott.

A nagy Geizer vagy örvény kiömlései szabálytalanok, majd naponta többször, majd több nap alatt egyszer történnek. — Midőn csendes, nyugodt állapotban van, senki sem sejténé, milly óriási erő szunnyad e kis medenczében, s milly hatalmas a tünemény, melly az utasra vár.

Tudván, hogy a kiömléseket ágyudörgéshez hasonló moraj szokta megelőzni, a környéket kezdém vizsgálgatni. — Az egész

vidék meleg forrásokkal van ellepve, melyekből a szilárd anyagok lassanként lerakodván, a körüllevő pászitot sok helyütt kővé változtatták.

Vagy százötven lépésnyire a nagy Geizertől két, alig tizenöt lábnyi átmérőjű, de igen, mély tócskára akadtam, melyek vize egészen forró. Minthogy semmi domborodás nincs körülöttök s partjuk a rónával egyenlő, vigyázatlanágból könnyen beleeshetnék az utas, kinek azután nem lenne többé ez életben meleg fürdőre szüksége.

nagy Geizer partjához sieték. — A víz erősen lobogott medenczéjében s csakhamar mintegy nyolczlábnyi magas vizoszlop emelkedett ki belőle, de nem sokáig tartott e szép tünemény, néhány percz mulva az egész forrás csendes, a csésze száraz lön, csak a síp felett volt még gyenge lobogás észrevehető. — Több óra kell hozzá, míg a víz megint annyira meggyül, hogy kiömlése bekövetkeznék, melyet lesve, várakozásomban két izben csalódván, türelmetlenkedni kezdék; — midőn négy óra tájban a hirt adó lövések ismét iszonyu erővel hallatszottak. —

Pelissier tábornok. A francia keleti hadsereg főparancsnoka. (Ismeretetését lásd „Politikai újdonságok” 21-ik számában.)

Innen a *Strokr* (zúduló) forrásához vitt vezetöm, mely 1784-ben földrengés közben keletkezett; ennek sincs sem karmája, sem medenczéje, az egész forrás nagy kuthoz hasonló, melyet nézegetvén, egyszerre erős zúgást hallék s feltekintve mintegy 120 lábnyira gőzt és vizet láték felszöknelni. Ez a *Kis-Geizer*, mely különben minden öt perczben egyszer meglehetősen nagyságu vizsugarat lövel fel 8—10 lábnyi magasra.

Déltájban ágyuzáshoz hasonló dörgést hallék s azonnal a

Vezetöm a forrás közelébe hívott, a hol vagy két perczig olyan szüntelen dörgés volt, mintha száz faltörő ágyu bömbölt volna, a medence szinig megtelt vízzel, mely szörnyen forrongott. — Hirtelen egy óriási csattanásra gőzfellegek közül vagy tiz lábnyi átmérőü viz-oszlop emelkedék, mire egy pillanat mulva a forró víz 70—80 lábnyi magasra szökött, — az óriási zaj, melylyel a feltóduló vizek a kitört sugarat feltartani siettek, úgy hangzék, mintha ezer gőzgép sustorogna és sipolna, ide járult

még a szüntelen dörgés, mi közben a föld, mellyen álltunk, remegett lábaink alatt. Öt hat perczig tartott a borzasztóan szép tünemény, azután a forrás kifáradt, a dörgés csillapult, a föld rázkodása gyengült, a víz gőzölgő sugára alább s alább szállván, egy-két percz alatt az óriási kiömlésnek vége lett, — a medence egészen üres lön, sőt a sípban is szinte tíz lábnyira apadt a víz; s az ekkor érkező a csendesen emelkedő vízből koránsem sejdítené azon óriási erőt, melly előbb itt munkálkodék. — A látvány páratlan nagyszerűségétől áthatott kebellem hagyám el, a természet e nagy csodáját, mellyhez képest a mulató kertek legnagyobb mesterséges szökő-kutai csekély gyermekjátékok.

A Strokr kiömlései ha nem is olly nagyszerűek mint a nagy Geizeréi, de sípjának egyenetlensége miatt változóbbak, s ezért érdekesebbek is. — A Strokr-t szökésre lehet kényszeríteni, ha gypedarabokat vagy köveket vetnek medencéjébe, — én is ezt tevém vezetömmel, mire a víz zudulása annyira megszűnt, hogy kíváncsian kandikálhattunk a forrásba. — Már azt hívök, hogy ez izgató módszer sem csalhatlan, — midön egyszerre iszonyu durranás jelenté a forró, fekete vizsugárt, melly mintegy 100 lábnyi magasra szökött, nagy gypedarabokat hányva fel a magasba. — Eleinte meghökkenve bámulám a nagyszerü természeti tüneményt; de később kacagni kezdtem, mert úgy tettszett, mintha az általam beadott gypedaraboktól hányná a megereedt kut nyakraföre azt a sok feketés vizet, mint valami khole-rás. — Negyedóra mulva a hányás szünni kezdé, de még egy ideig tartott a bőfögés, míg az általam beadott hányató hatása egészen megszűnt. — A vizsugár majd egészen letűnt, majd ismét gőzölgőve 40—50 lábnyira szökött fel. — A kihányt gyp, mellyből néhány fűszálat felmarkolék, a szó teljes értelmében meg volt fölve. — Mondják, hogy vagy husz év előtt egy ökor zuhant illy meleg forrásba s néhány percz mulva lágyra fölve vettetett ki több száz lábnyira.

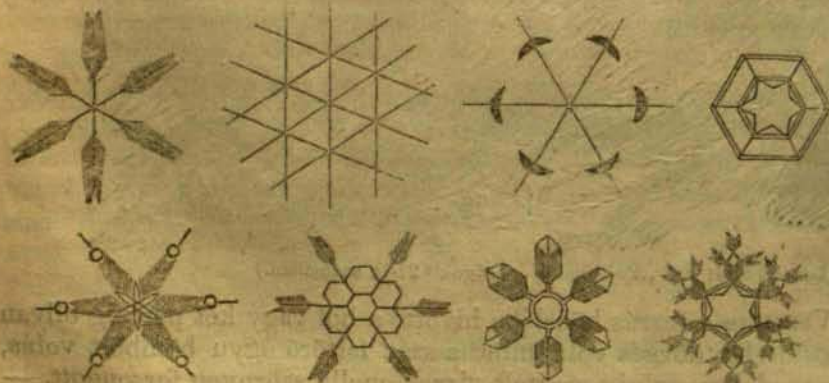
A meleg források egyikében vacsorára sonkát főztem s míg ez megfőlt, egyik közellevő meleg patakban igen kellemesen megfürödtem. — Sokan azt állíták, hogy a meleg forrásokban fölt hus kénés izt kap, mit én nem tapasztaltam sonkámon, melyet igen jóízűen felfalatoztunk vezetömmel.

Az éj közeledtével bármilly nehezen esett, el kelle hagynom a nevezetes szökő-forrásokat, mellyeket teljes tevékenységben láthaték s szives jó gazdám szerény lakában töltvén még egy éj, másnap délnek, a *Hekla* felé vevém utamat.

(Folytatjuk.)

A hó és jégeső.

A hó képződéséről még eddigelé igen keveset tudunk. Valószínűleg a felhők, mellyekben a hópikkelyek képződnek, nem gőzhólyagcsák, — hanem finom jégkristályokból állanak, mellyek folytonos sűrűdése által a vízgőznek, megnagyobbodnak, s így képzik a hópikkelyeket, ezek leesés közben az alsóbb légrétegekben még nőnek. Ha a légterületek nagyon melegek, megolvadnak a hópikkelyek, mielőtt a földre érnének, alul esik az eső, mi alatt fentebb havazik.

A hópikkelyek szabályos alakjára, mellyet legjobban észre vehetünk, ha sötét, 0 fok alá hült testre fogjuk fel, már Kepler figyelmeztetett, Scoresbynek volt alkalmá a sark tartományokban nagy számú kutatásokat tenni a hópikkelyek felett, az ő általa gyűjtött alakok érdekesbjei imitt láthatók.

Már csak fölületes szemlélete is ezen alakoknak mutatja, hogy mind e pikkelyek lényegesebb részeikben a szabályos hatoldalú csillagokhoz hasonlítanak, — s a folyamok és patakok felszínén képződött jég is e csillagalakokat követi.

A *darasó*, melly leginkább márczius és aprílban mutatkozik, úgy képződik mint a hó, a daraszemek meglehetősen erősen összeállott jégvonalakból állanak.

A jégeső legiszonyosabb ostroma a mezei gazdának.

A jég közönségesen olly nagy, mint a mogyoró, gyakran kisebbek is hullanak, azonban az illyre mint nem veszélyesre nem ügyelnek, sokszor azonban sokkal nagyobbak esnek, s ezek mindent összezuznak. Régi krónikák olly nagy jég darabokról beszélnek, mint az elefánt, azonban illy mesés előadásoknál fel nem akadva, hiteles adatokat veszünk elő.

Hally beszéli, hogy 1697. év april 9-én 10 lat nehéz jégszemek hullottak. Tayler Robert azon év május 4-én 4 ujnyi átmérőjü jégszemet látott, Montignot 1753. év julius 3-án Toulban olly jégszemeket gyűjtött, mellyek átmérője 3 ujnyi volt. Volta azt állította, hogy Como vidékén 1787 aug. 19-ről 20-rai éjen esett jégszemek közt, egy nagyobb 18 latot nyomott, Nöggerath szerint Bonban 1822. május 7-én olly nagy jégszemek hullottak, hogy egyegy 24—26 latos volt.

A jégszemek alakja igen különböző, rendszeren gömbölkök, néha azonban lapos — vagy szegletesek, a jégszemek közepén közönségesen át nem látszó bél van, s ez körül van véve átlátszó jéggel, mellyben néha több réteget különböztethetünk meg, néha ismét felváltva át- és át nem látszó rétegeket látunk, vagy sugáros alkotásuak.

Pouillet a jégszemek hévfokát mérvén — 0,5 egész — 4° talált. A jégeső néha megelőzi az esőt, néha együtt jár, s eső után soha sem esik jég.

A jégeső vihara többnyire egynehány perczig tart, igen ritkán $\frac{1}{4}$ óráig, e rövid idő alatt a felhőből leömlött jégnek tömege iszonyatos nagy, a föld fölülete sokszor több ujnyira van borítva vele.

A jég többször esik nappal, mint éjjel. A felhők, mellyek hozzák, úgy látszik nagy kiterjedés- s mélységgel birnak, mert közönségesen sötétséget okoznak, úgy vették észre, hogy saját szürkevöröses színűek, s alsó felületökről nagy tömegek függnek le, s széleik igen széttépettek.

A jégeső-felhők igen alant szoknak járni, a hegylakók sokszor maguk alatt látják a felhőt, melly a völgyet jégesővel borítja el, azonban néha magasban is huzódnak át.

A jégeső kezdete előtt egy pár pillanattal mindig sajátságos pattogó moraj hallatszik. A jégeső mindig villanyos tüneményekkel jár.

Hogy fogalmunk legyen, mi távolságra és sebességgel terjed szét e borzasztó elem, felhozzuk e következő jégesőt, melly 1788. julius 13-án Frankhon és Holland felett átvonult.

A jégeső-vihar két egymás mellett futó vonalban nyult, a keleti vonal keskenyebb, legnagyobb szélességében 5, legkisebben $\frac{1}{2}$ mérföld, s a nyugoti vonal nagyobb szélességében 4, kisebbben 3 mérföld volt. E két vonal $5\frac{1}{4}$ mérföldre volt egymástól, elválasztva olly felhő által, melly alatt csak eső esett.

Egész hosszterjedése a viharnek 200 mérföldön fölül volt, megszakadás nélkül 16 mérföldet haladt egy óra alatt, a pyrenaei hegyektől a Baltitengerig.

A jég csak 7—8 perczig esett, a jégszemek részint kerekdedek, részint szegletesek voltak, a legnehezebbek 16 latosak.

Csak Franciaországban 1039 határt vert el, s a kár hivatalosan 24,690,000 frankra becsültetett.

A jégeső megfejtésénél két nehézség van, t. i. honnan jó olly nagy hideg, melly a vizet megfagyasztja, s aztán hogyan lehet az, hogy a jégszemek ollyanná nővén, hogy nehézségük miatt le kellene esniök, a légben maradnak, míg olly nagy tömeggé alakulnak. Az első kérdést illetőleg Volta így gondolkodott: a napsugarakat a felső határa a sűrű felhőknek szinte elnyeli egészen, erre, főleg ha a lég a felhő felett száraz, nagy elpárolgás következik, s ez az alsóbb részből annyira fölemészti a melegséget, hogy ott a víz megfagy, — azonban ha a víz elpárolgása a felső rétegekben ana psugarak melegsége által eszkö-

zöltetik, nem lehet egészen megérteni, miért vétetik el az alsó rétegekből annyi hőség. A második kérdésre Volta gyönyörű megfajtást adott. Ő úgy vélekedik, hogy két különböző villany-nyal telt felleg lebeg egymás felett. Ha a még igen kicsiny jég-szemek az alsó fellegre hullanak, bizonyos mélységig nyomulnak, s itt új jégképzéssel borítottatnak be, de itt az ellenkező (az alsó felleg villanyával) villanynyal töltetvén meg, vissza-löketnek az alsó fellegtől, a felső felleg villanya magához hozza azokat, s így nehézségük mellett is felszállnak, a hol ismét az előbbi villanyhatás áll be, és addig tart a fel- és lelöketés, míg a jég-szemek nehézsége a villany erejét meghaladja, vagy a felleg villanyereje meggyengül.

E nézet ellen ismét azt hozhatnók fel, hogy nehezen gondolható, hogy a villany rögtönös hatás, tehát megürülés nélkül olly nagy jégtömegeket huzhat magához (emelhet) s ha a villanyerő olly nagy is, az rögtön egyik fellegből a másikba szökik át, annál is inkább, mivel a jég-szemek vezető összekötést okoznak a két felleg közt.

Már 1849-ben állított fel Frankfurtban Vogel egy nézetet a jég-szóképzésről, Vogel azt hiszi, hogy a hólyagcsa pára, melyből áll a felleg, a jégolvadás fokánál alattibb fokot vehet, a nélkül, hogy szilárdá-létel következne, s így a jég-szemek a felső fellegből leesvén az alsóra, ebből víz rakodik le a szemekre, mely rögtön megfagy, s az alsó felleg alatt álló foka, azaz hidegsége miatt nagy jég-szemek alakulhatnak.

Itt azt kérjük, vannak-e eső-fellegek, melyek 0 fok alatt hidegek, a hófelhőknel, a vízcsepeksék kemény állapotba mennek át, mert e felhők finom túalaku libegő jégből állanak.

1845. év januárjában Pouillet mondja, olly eső esett, mely a földet rögtön jég-hártyával vonta be, sőt meleg szobából kivitt esernyőkön is az esővíz rögtön jég-hártyává lett. 1853-ik év nyarában ugyane nézettel állott fel a jégképzésről Nöllner Billorderből Hamburg mellett.

Vidéki hírek.

Derecske, jun. 30. Örvendetes tudósításul irhatom a tisztelt szerkesztőségnek; miként kebelünkben Derecskén (Biharmegyében) a járás jelenlegi székhelyén, helybeli ref. iskolai igazgató-tanár **Kiss Lajos** ur komoly lelkes kezdeményezése, buzgótsága s kivitelbeni erélyessége folytán olvasó kör alakult. Mellynek számára időszaki irodalmunk jeles s válogatottabb terményei már megszerezve lévén, a kised, de köz ohajtásunk szerint időnként nagyobbodó s gyarapodó kör, a lakosok nagy érdeklődésével, a földműves osztály több előkelő s jóraváló tagjait is részelteti szellemi élvezetben.

K. K.

Árkos (Háromszék.) jun. 21-ik 1855. Tegnap borzasztó pusztulásnak valánk szemtanúi. Gidófalva szomszédfalvunk alsó részén egy lakház délutáni 1 órakor — nem tudhatni mikép — meggyult, a dühöngő szél a lángokat ide s tova csapta, s mire a munkás nép szénatermő helyeiről haza futott, csaknem az egész falu lángba borult. A lakosok nagy részének nem maradt egyebe, mint szénagyújtó eszközeik. 68 székely gazda lakának hamvaira is alig talál. Egy öreg férfi a lángok martaléka lett, hon lévő gyermekek is alig szabadulhattak meg a lángok közül. A hamuvá lett épületek számát mintegy 200-ra lehet tenni. A környékbeli faluk hon lévő lakosai, mezőn s réten dolgozó munkások egyaránt siettek segítségre. A segítségre menők közt látjuk elől báró Szentkereszti Zsigmond urat, ki lelkesen szóval és tettel egyformán elől volt a tüzoltásban. Mig a báró ur itt munkálkodott, addig kegyes grófnője a szerencsétlenek számára kenyérről gondoskodott; alig viradt fel másnap s már a báró ur a pusztulás helyén a semmi nélkül maradtaknak kenyéret s 60 pforintot osztott ki.

A. Endre.

(A kegyes grófnő igen némes lépést tő a kisedóvás érdekében is, miről jövő számunkban bővebben fogunk szólni. Szerk.)

Iskolai mozgalmak.

k) Van a tiszamentében, azt is megmondhatjuk, hogy nem Szolnokon alól, egy tősgyökeres magyar helység, tulajdonképen egyesített község, melynek már mintegy két éve, hogy nincs iskolája, mert a dülöfélben levőt szétbontották, s azóta bérelt szobában lakik a község iskolája. Az új iskolához nádat, vályogot elegendőt hordott össze a község népe, de annak a mi pénzbe fog kerülni, arányos kivetéséhez valahonnan kulcsot várva, ha ez sokáig késik, lehet hogy még jövő télen is más házában lesz az iskola, holott nem akadályozza az új tanoda építését egyeb, mint egy késedelmes kulcs. — Kérjük menyemasszonyt, ha megértette a

miről a lánynak szoltunk, siessen egy kissé azzal a kulccsal, ne hagyja igen sokáig heverni, mert rozsdát kaphat, és csikorogni talál.

l) A kecskeméti kath. 4 osztályu *gymnasium* jövő évre 3 osztályu *ipartanodává* fog átalakulni, azon egyszerű oknál fogva, hogy öt év folytán csak 13 tanuló ment át belőle a felgymnasiumba, a többi pedig azért ásitozott néhány évig a deák és görög nyelv előadásain, hogy „erősödjék” — az ekeszarvához és kapa-kaszanyélhez, a melyeknél tisztességesebb szerszámot nem ismerünk ugyan; hanem azt is átlátjuk, hogy azok forgatásához nagyon fölösleges a görög és deák declinatio, és sokkal többet ér, ha az ifju csak annyi gyakorlati alapos tudományt is szerez a real-iskolában, a mennyivel csoroszlyáját az ekevashoz tudja kellő irányban illeszteni.

m) A kecskeméti kath. község egy rajzmester számára 600 pft évi díjat határozott önérejeiből.

n) *Körösön* is volt már szó bizalmas körben a tanyaiskolákról; majd meglátjuk, melyik határban fehérlenek előbb az iskolafalak, ott-e a hol megparancsolták, hogy *legyen*, vagy ott, a hol arról beszélgettek, hogy *jó lenne*.

o) *Jászberény*. A főkapitány a tanítók fizetését mindenütt szabályozta és aránylag javította, valamint új iskolák építését, a meglevők kellő tatarozását s czélszerű átváltoztatását is elrendelte.

p) Egerben jun. 20-dikán szentelte fel Bartakovics egri érsek ő kegyelmessége az általa alapított angol szüzek zárdáját, melynek most kezdetben is mintegy 60 leánya növendéke van. — Felszentelés és „Te deum” után a Felsőes uralkodó pár arczképei lepleztettek le, mely alkalommal a növendék-leánykák sok ügyességet tanusítanak magyar, német és francia nyelven a szónoklatban. — Este tánczvigalom volt, melyen a számtalan szülőkkal több előkelő vendég is megjelent, névszerint érsek ur ő kegyelmessége és b. Augusz ő maga. Az egész vendégse- reget kellemesen lepte meg a kisleányok gyönyörű táncza, melyet magyarral nyitottak meg.

q) Szinte *Egerből* írják, hogy *Csillag* főbíró ur mindent elkövet a népnevelés körében, hogy kerületében a magas kormány atyai intézkedéseit életbe léptesse.

r) Azt is *Egerből* fujták a „Tárogatónkba”, hogy jövő tanév küszöbén egy areál tanoda is fogja üdvözölni az iparkodó ifjúságot.

s) *Kis-Tályán* gyönyörű iskolaházat épített *Kovács Mátyás* kisprépost ur, a helybeli plébános *Maran* ur pedig fáradhatlanul buzgólkodik, hogy a szép házban minél czélszerűbb tanmód ereszzen gyökeret.

t) *Lajos* nevű pusztának, mely *Jászberény*hez tartozik, 3000 lakosa van, s örömmel értesültünk, hogy e népességnek már van iskolája, s temploma is lesz nem sokára.

u) *Miskolcson*, hol hajdan, az Avason álló szép régi egyház tanu- sága szerint virágzó lehete a rajz, festészet és építészet, most *nincs rajz- tanár*; de jó kézből birjuk azon állítást, hogy lesz. — Hogy ne lenne, ha Miskolcz derék népe átlátja annak szükséges voltát, a mit pedig fél szem- mel is nagyon világosan kell hogy lásson minden ember, a kinek az ipar- ról józan fogalma van.

v) *Gyöngyösről* dicséretes iskolai előmenetelről vettünk tudósítást; hanem azt is megírták, hogy nincs elegendő pad az iskolákban (!!!). E hiány Hevesmegye főnökét azon gondolatra vezette, hogy addig csinál- tatja a megyei rabokkal az iskolai padokat, míg mindenütt lesz hová ül- niök a kis diákoknak. — No már azt csak feltezzsük minden községről, hogy egy sem akad olly tunya, a mely lustálkodnék a készet haza vitetni.

x. *Tornamérán* nem rég tartatott az első tanítói tanácskozmány, melyben a kerületi papság is élénk részt vőn. Tehát a budapesti, szegedi, fehérvári régóta gyakorlott értekezletek sikerét annyira elvitte a hir tá- volabb helyekre is, hogy a magas kormány rendeletét megelőzték a jó ügy iránti buzgóságból. — Ugy van jól, ha sietünk a jót követni.

y. *Szegváron* Graeffel Elek dicséretes buzgalmat tanusított a vasár- napi iskolákban, s az elemi ifjúságot is több hónap folytán szorgalmasan tanítá szabályos énekre. Püspöki rendelet által más állomásra tétetvén át, megkezdett szép művét a helybeli kántor folytatja.

z. Záradékal egy csomóba szoritjuk: hogy *Móron* a szép új iskola épületet még egygyel fogják szaporítani. — *Herczegfalván* a néptanító fizetését 300 pftal javította a derék község. — a segéd-tanítók fizetése pedig az egész budapesti kerületben nem lehet 50 pftal kevesebb. Többet szabad nekik fizetni, fizessenek is, mert attól az 50 fttól nem igen kövér tokát eresztenek. — Hanem sebaj segéd uraimék! ezzel is meglehet élni, kivált ollyan okos embernek a ki gyakran eszébe veszi, hogy sok generá- lis volt már a világon a ki 4 kros lönungon gyalog kezdte, s szorgalom mellett délczeg paripán végezte.

Tárogató.

A pályajutalmak ügyében. A pesti naplóban történt felszólá- lás következtében, miután a felszólaló okait helyeseknek találjuk; a „honi mivelődés történetét az Árpádok alatt” tárgyzó értekezés beküldési ha- táridejét egy félévvel meghosszabbítjuk s egyszersmind kijelentjük, hogy a mennyiben az értekezés az egy ívet meghaladja, minden nyomtatott ívet a jutalomdíjon kívül 25 pftal fogunk díjazni.

A. F. U. szerkesztősége.

*x Herczeg Eszterházy Pál a Tiszaáradás által károsultak felségeléséhez 2000 pforinttal járult.

*. A legközelebb dühöngött vihar azt a különös hatást idézte elő, hogy vidékünkön nemcsak a gyöngébb növények levelei, hanem még a legkeményebb fák is mintegy leégetve tűnnek elő s lassanként megszáradva lehullanak.

*. Szolgályn érdekes adatul Pest város közönségének az, miszerint a jelen cholera fájdalmas pusztítása alatt a budai hegyek közt levő 520 házban egyetlen cholera-eset sem fordult elő.

*. Buda város hatósága elhatározá, hogy a svábhegyen levő üres telkére angolkertet fog ültetetni s azt alkalmas vállalkozónak vendéglői helyiségül engedi át.

*. E napokban jelent meg Heckenast Gusztáv kiadó által egy igen érdekes mű Kirinyi A. urtól; melynek címe a „Cholera ellenszere.“ Sietünk ez igen egyszerű titkot lapjaink által is közzé tenni. Ez nem egyéb, mint a gyalogfenyő-magból főzött thea. (herbaté) A gyalogfenyőt össze kell törni s egy marékra valót használni főzetül egy csésze theához. A tisztelt felfedező ez egyszerű orvosszerrel a legkétségesebb cholera eseteket gyógyítja ki. A szer pedig olly könnyen megszerezhető, hogy azzal minden ház elláthatja magát. Érdekesnek találjuk egy uttal megemlíteni, hogy ez emberiséget érdeklő felfedezésért Kirinyi urat a párizsi academia dícsérő okirattal tisztelte meg.

*. Ó-országról a felől panaszkodnak, hogy egy idő óta ritka éj mulik el a vidéken látogatók nélkül; lévén pedig a hivatlan vendégek ordas farkasok, mellyek minden beköszöntéskor egy-egy ökröt, tehenet, lovat, disznót, vagy néhány juhot visznek zsákmányul, a környék savorogva néz egy eredménydus hajtóvadászat elé, melly ohajtás valóban igen természetes; mert a szemtelen vendégek között már ollyan vakmerők is akadtak, mellyek egész a lakházakkal tősszomszédos kertekbe rontottak.

*. A jésuiták legutolsó összeírása szerint e nevezetes rend összes tagjainak száma egész Európában 5510-re megy. Ebből esik Ausztriára 177, Olaszországra 1515, Franciaországra 1697, Belgiumra 463, Spanyolországra 364; tehát az ausztriai birodalomra legkevesebb.

*. Az abonyi határban Sallay közbirtokos tanyaföldén olly hajtó gyógyforrást fedeztek fel, melly a szarvasmarhánál előforduló száraztű paccaldugulást hat óra alatt meggyógyítja.

*. Fehérmegyében jun. 23-án több határban tetemes pusztításokat vitt végbe azon zivatar, mellyre Budapest környékén is sok helyütt keserűen emlékeznek. A székesfehérváriaknak kárt nem igen okozott, hanem mulatságukat rontotta meg a hirtelen megereszkedett zápor, szétülvén őket a nyári szinkörből, hol Latabár társasága „Vak Béla királyt“ ada. — Talán csak nem ez a kis locsolás hűtö meg a fehérvári közönségben nemzeti színészetünk iránt a részvétet elannyira, hogy hasonlíthatlanul kisebb számmal látogatnák a derék Latabár színi előadásait, mint nemrégiben a lókomédiát?

*. A budapesti köznépet nem hozza egy könnyen valami nagyobb mozgásba, mint egy-egy hirre kapott bucsunap. Ezek között minden városrészt összevéve, Ó-Budáról lehet elmondani, hogy legnépesebb bucsuja szokott lenni Péter-Pál napján, a midőn aztán van dolga 4—6 gőzösnek, mellyek egész nap alig bírják szállítani Ó-Budára és vissza a vándorokat, s a ki illy napon Ó-Budán képes protectio nélkül egy pohár borhoz jutni nagy várakozás nélkül, az nagy jártasságot tanusít a köcsmai életben. Mult heti pénteken 12,704 személyt szállított folytonos mozgásban lévő 4 gőzös, kik közül 2000 a Császárfürdőnél szállott hajóra.

*. A budapesti árszabályozó bizottmány a marhahús árát július hóra 13 mond tizenhárom pengő krajczárban alapítá meg; hanem a hushoz nem szabad nyomtatékul paczalt, vagy más effélet adni, csak ollyan részeket, mellyekből levest lehet főzni. A nyomtatékra nézve következő a határozat. 1 fontra semmi nyomtaték, 2—5 fontra 2 lat. 5—8 fontra 3 lat, s 8 fontnál nagyobb mennyiséghez is legfőlebb 4 lat nyomtatékot szabad ezentul adni.

*. Nincs többé cholera Pesten. Örömmel hirdetjük, hogy e hó 1-ső és 2-ik napján egy choleraeset sem mutatkozott a belvárosban, a Teréz és József külvárosokban pedig csak 3 beteg halt meg, míg 25 felgyógyult, tehát hála Istennek annyi, mintha egészen elbucszott volna tőlünk a kellemetlen vendég. Visszatérőleg ez ijesztő nyavalyára, feljegyezzük, hogy dr. Brunner igazgató főorvos és Burghardt főügyelő urak sürgetésére a városi hatóság jun. 16-án átalakította a kerepesi uton levő dologházat cholera-kórházzá, bizván azt egyik jeles kórházi főorvosra dr. Halász Géza urra, kinek erélyes felügyelete alatt június 16-tól 26-ig mintegy 150 beteg került be, és 100-ra lehet tenni azok számát, kik felgyógyulva elbocsáttattak. Több ízben meglátogató már e rettegett helyet báró Augusz ő nsga, s mindannyiszor teljes helyeslést nyilatkoztató az erélyes dr. Halász rendelkezései s ezekkel járó nem reménylett siker felett.

*. Kendertermesztés. A török-muszka háborúnak az a befolyása van bundáink tavali kaposságán kívül reánk, hogy több mezei gazda sok kenderet vetett a mult őszön azon természetes okoskodásnál fogva, miszerint szükségképen jó kelendősegre számíthat ezen termény, mellyet ezelőtt legnagyobb részt Oroszország szállított azoknak, a kikkel most háboruba lévén keveredve, megszűnt minden kereskedelmi érintkezése.

*. Mult hó 19-én Selmezen és tájékán olly nagy felhőszakadás volt, hogy a magas hegyek között fekvő bányaváros több utcáján nem lehetett járni az összeszorult víztől, melly kiváltképen a Paradicsom hegyről rohanván a városba, roppant szikladarabokat vajt ki utjában, fát s egyéb tárgyakat magával ragadt, s az utcák uj kavicsolását tisztára elseperte. Hodricson még nagyobb pusztítások történtek.

*. Magyar-Óvárról azt írja a „P. N.“ levelezője, hogy az ottani gazdasági intézet hallgatói között a magyar ajku ifjuság mind szorgalomban mind magaviseletben legkitünőbb.

*. Turócsmegyéből az a meglepő hir jutott Pestre, hogy Raksány helységben 12 mondd tizenkét eredeti prédikációt fedeztek fel kéziratban, mellyeket dr. Luther Márton saját kezével írt. A Divatcsarnok körményes tudósítást ígér e nevezetes és érdekes leleményről.

*. Szinte Turóczból való az a borzasztó eset, hogy egy becsületes néptanítót, ki özvegy anyját és világtalan testvérét sovány keresetéből táplálta, június elején egy éjjel ugy összekínóztak, hogy a dőfések és verések következtében meghalt. Mikor kérdezték: ki volt? szívére mutatott, mert már nem birt szólni. Azután felszólíták, hogy írja fel a gyilkosok nevét, de ezt sem tehette összenyomorított kezeivel. — A közgyan az, hogy az édes anya vak fiával együtt ölte meg a közös kenyérkezesőt, mert ollyan leányt szándékozott nőül venni a szerencsétlen, ki az anyának nem tetszett. Ne adja Isten, hogy így legyen.

*. Azt írják Párisból a B. P. H.-nak, hogy Podhorszky hazánkfia, ki gr. Széchényi István fiai mellett néhány év előtt nevelő volt, Chinába készül a magyarok őshazáját felfedezni. Mit mondanak majd a finnisták, ha nem sokára chinista felekezet támad történetbuváraink között?

Figyelmeztetjük érdeklett t. cz. előfizetőinket lapunk kiadó hivatalának mai számban közölt felszólítására, s annak minden keletkezhető felakadás miatti kellő figyelembe vételére.

Szerkesztői nyílt posta.

K. A. Egerben vagy Felnémeten. Önnek vagy azon nyilatkozatunk felett volt kár felajdulnia, hogy „nem bírja még eléggé a nyelvet, azt a nyelvet, mellyen írni kell“: vagy nem kell vala új küldeményei által arról is tanuságot tennie, hogy nemcsak írni, de gondolkozni sem tud magyarul. Avagy magyarul van-e ez: „Leszunnytak ők, Le minden földi lény, Nyugodni ó, Ki nem tud az csak én! Furdalva hins Imegy hit s gondolat, Gyászomra már szebb hajnal nem hasad. Ó! nem hasad! stb. A minék ön „Értekezés“ címet adott, annak nincs kellő értelme; verseiről pedig annyit mondhatunk, hogy mire elolvastuk szinte cholera estünk tőlük; tehát nem nyomatjuk ki, nehogy az ön „lantistennőjét“ is illyesmi érje, a kiért kár volna, mert nagyon szép lehet, hogy ugy megzavarta ön fejét. Olvasson ön fiatal ember sokat, nagyon sokat, és várja be azt az arany időt, mellyben „Dicsfénykört hordozhat talán a főn, melly nem szűnik utána vágyani hön.“

B... re a bégnek. — A tudósítást, melly iránt kérdést tett ön nálunk, igen szívesen elvárjuk, valamint szíves ajánlatát is örömmel elfogadjuk, minél több hű adatot remélve a népeletből.

Előfizetési felhívás.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok másodfélévi folyamára,

azaz
6 hónapra (július—december.)

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság 6 hónapra (július—december) postán küldve 2 ft.
A Politikai Ujdonságok 6 hónapra (július—december) postán küldve
1 ft 30 kr.

Mind a két lapra együtt az előfizetés félévre (július—december) 3 ft 30 kr. helyett

csupán 3 ft pengő.

A pénzes levelek bermentes küldése valamint a cím, utolsó posta és lakhely pontos feljegyzése kéretik. — Felszólítjuk egyszersmind t. cz. előfizetőinket, miszerint az előfizetési öszleteket egyenest alulírt kiadóhivatalunkhoz, és idejekorán beküldeni sziveskedjenek; az illykép jókor előfizetett példányok szétküldése iránt semmi hátramaradás sem történhetvén.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“
kiadó-hivatala (Pest, egyetemutca 4. sz.)

Többen tisztelt előfizetőink közül a „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ július—decemberi folyamára csak 2 forintot küldöttek be, a rendes előfizetés fenérintett két egymást kiegészítő néplapra 3 forint lévén, a hiányzó 1 forintot, hogy a kiadásban fenakadás ne történhessen pótlólag megküldeni sziveskedjenek.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.